

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS, E SOCIETATE JESU, DE LEGE ET GRATIA, LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

1. Explicatur novorum Dogmatistarum opinio de gratia Christi. 2. Quam illi solam esse caritatis inspirationem asserunt. 3. Apologetici auctor huic doctrinae consentaneus. 4. Nullum esse opus bonum ex illorum sententia, nisi fiat ex amore justitia. 5. Idem virtutes omnes sola caritate metiuntur.

SÆPE mihi de Armacanis, ac de errorum, qui ab illis vulgati sunt, pravitate cogitanti, venit in mentem querere, quo presertim ex fonte, ac seminario pestilenti illa doctrina venena propagata sint. Ac tandem illud, quod esse certissimum arbitror hanc Christi gratiam fraudi illis fuisse, eosque per hæc novarum opinionum prærupta devios, ac præcipites egisse. Nam qui aliter, atque oportuit, de illa sentire, ac loqui instituerunt, hos ipsos minime mirum est, tam necessaria rei occæcatis inscitia, in reliquis, qua inde ducuntur, tradendis, ac definiendis non lapsi, sed ruina esse prostratos. Itaque qui in constituenda medica Christi ope ac gratia capitalem illorum labem erroris convicerit, is & in arcem sectæ istius invaserit, & ejus machinationem omnem uno icu, impetique disjecerit.

Quod equidem, auctore legis, in quam hostili animo isti sunt; & gratia, cui plurimum detrahunt, aspirante Deo; deinceps aggrediar facere. Sed illorum ante de Christi gratia declaranda est opinio; hoc est, perinde nobis adversarius, ac fidei Christianæ inimicus error: contra quem velitari tantisper hic decrevi: donec justa cum illo acie, præloque contendam: quod suo loco reservabitur.

II. GRATIAM Christi Salvatoris, quam medicinalem vocant, de qua cum Pelagianis Augustino proprie controversa fuit, quæque ab scientia distinguitur, solius esse caritatis inspirationem, Anomorum est opinio. Quod ipsum sectæ istius antistes multis ex Augustino de promptis locis, & positis ab eo principiis affirmat. Primum, quod gratia illa Christiana ejusmodi ab Augustino constituitur, qua fit, ut homo qui ante fuit voluntatis mala, habeat voluntatem bonam: sive qua in homine inchoatur voluntas bona, ut per gratiam bonum velit. Quam bonam voluntatem aiunt, ex illius sententia, nihil aliud esse, quam veram illam, & proprie dictam Dei caritatem.

Deinde, quia sanctus Augustinus adversus Pelagianos disputans semper gratia illius confessionem postulat, qua fit ut operemur justitiam, seu bonum opus, quod Deus præcipit nobis; atque adeo qua legem, quam propter carnis infirmitatem implere non possumus, voluntate, atque actione impleamus.

Tertio probat ex eo, quia suavitate eam, qua fit ut

diligamus Deum, Augustinus docet esse veram & unicam gratiam adjutorii medicinalis Dei.

Quarto, quod illud sit verum adjutorium Christi, quo divinitus adiuvamur, ut in declinando à malo, & faciendo bono, quibus duobus universa justitia hominis comprehenditur, ipsa rectitudine, ipsaque justitia, qua in præceptis emicet, delestemur: hoc est ut illa faciamus non timore pœna, sed amore justitiæ. Nam nisi sic operemur, nec bene operamur, nec alieni sumus à voluntate peccandi.

Quinto denique, quod illud solum sit unicum & verum gratia Christi, & gratia novi Testamenti adjutorium, quo dilectio justitia, sive caritas diffunditur in cordibus nostris, ut ex ista Dei dilectione præcepta faciamus.

III. Hæc Anomorum sectæ princeps; quibus * Apo- * Apol. logetici Scriptor asseritur: ut ex illius verbis perspicue cognoscitur. Scribit enim gratia nomen proprie, ac speciatim in hoc unum competere; quod Patres, & Scriptura sancta vocant gratiam Jesu Christi. Exinde pagina * se- * P. 147. quenti eandem Christi gratiam explicans, nihil aliud esse dicit, præterquam amoris & caritatis impulsus, quem in cordibus nostris Spiritus sanctus efficit. Hæc sola, inquit, proprie dicta gratia est: quandoquidem bonum quoddam est divini ordinis, penitusque celestis. Itaque sola prærogativam hanc habet, ut nunquam sit impediens, & ut ipsa nemo abuti possit: quoniam peculiarè hujus effectum istud est, impedire ne homo ceteris abutatur omnibus. Nam ut Apostolus ait, * Caritas non agit perperam: atque ut ex essen- * 1. Cor. tia sua * plenitudo legis est, ut idem Apostolus docet, & * Rom. Augustinus plerisque in locis, fieri non potest, ut homines * 13. 14. ledat, & eorum noceat animarum saluti; quoniam vita est ipsam illorum & salutem. Cetera autem dona, gratiaque cetera, ac beneficia, qua hominibus à Deo tribuuntur, nihil ipsis profunt, sed obsunt potius, si à vera Christi gratia separantur, qua fidem, spem, & caritatem Christianam includit.

Hæc Apologetici verba sunt & Gallicis summa fide Latina facta. In quibus gratiam illam, qua Christi proprie vocatur, & quam contra Pelagianos, & Massilienses horum reliquias strenuè propugnavit, & illustravit Augustinus: illam, inquam, gratiam, quam hoc potissimum auctore ac vindice, hodièque Catholica tenetur Ecclesia, Apologeta cum suis Armacanis, & Anomis, perfectam vult esse caritatem: nec aliam, præter hanc, Christi gratiam agnoscat. Quod ex illius verbis cognoscitur; dum eam solam Christi esse gratiam asserit, qua fidem, spem, & caritatem continet: & eam quidem caritatem, qua plenitudo legis est, & ab Apostolo capite illo decimo-tercio prioris ad Corinthios epistola describitur. Quam insuper fidei, spei, ceterisque virtutibus, ac martyrio ipsi, adeoque donis omnibus, & Spiritus sancti charismatibus anteponeit: quæ cum letali peccato non puncto quidem temporis potest consistere: ut qua vita sit animarum, & salutem. Adde reliqua illius capitis Apologetici; qua ne longiores in describendo sumus, hic sunt à nobis omiſsa. Ex iis enim arcanum, & my-

& mysticum istius sectæ dogma proditur; nullam Christi esse gratiam, præter impulsus veræ, ac perfectæ caritatis, quæ expulso peccato, vitam animæ, justitiamque restituit.

IV. Rursus Anomorum coryphæus explicare pergit, quò pacto sola inspiratio caritatis sit illa gratia, qua ad velle, & operari, (sic enim illi loqui placuit) ad declinandum à malo, & faciendum bonum, ad justè vivendum, & consequenter ad omnia bona opera faciendâ, & mala vitandâ, totâque legem implendam, contra Pelagianos necessaria est. Cujus rationem hanc generatim reddidit; quia omne opus, ut bonum sit, debet fieri non formidine pœna, sed amore justitiæ; quam Augustini esse sententiam confirmat. Qui autem diligit justitiam, diligit Deum; adeoque amor ille justitiæ caritas est: ut idem scribit Augustinus. Ergo quidquid Augustinus toties dixit de inspiratione dilectionis, & caritatis, quæ per Spiritum sanctum diffunditur in cordibus nostris, non de alia intelligit caritate, quam de caritate justitiæ.

Admonet tamen postea, caritatem istam, sive dilectionem, ex qua nascitur fides, & quam solam Christi esse gratiam dixerat, non semper ita sumi ab Augustino, quemadmodum hoc tempore possum, & ferè semper in scholis usurpari solet. Nunc enim per caritatem nihil aliud intelligimus, quam virtutem illam dilectionis in tam perfecto gradu, ut super omnia diligatur Deus. At Augustinus caritatem accipere plerumque solet pro dilectione, qua verè, sincerè, & gratis, ex animo, propter seipsum, nullius creaturæ, sed ipsius solius intuitu diligitur Deus; sive ad illam pertingat perfectionem; ut supra omnia creata diligatur, sive in simpliciori, & inferiori affectu hæreat. Nam talis amor, quantumcumque remissus, exilis, ac tenuis, est verissimus, & castissimus fructus caritatis Dei, sive dilectionis amicitia; nulla concupiscentia ad se reflexa pervertente distortus.

V. IDEM porò virtutes omnes nihil præter caritatem esse putat: adeoque spem, unam ex iis, quas Theologicas vocant. Quam quidem non ex amore concupiscentia, ut vulgo Theologi persequamur habent; sed ex eadem illa caritate proficisci docet: quatenus beatitudinem desiderantes, hanc ipsam ad Deum referimus, & hujus amore concupiscentiam. Quocirca Deo mercedis, etiam æternæ, gratia servire, cum hoc propter Deum, & ejus amore non facimus; vitiosam, ac turpe esse judicat: multoque magis si metu sempiterni supplicii ad Deum convertimur, & in ejus potestate sumus, nisi hoc Dei, ac justitiæ amore suscipimus.

Hæc Armacanorum, & Anomorum opinio est de veritate, proprièque dicta Christi gratia; cujusmodi adversus Pelagianam hæresim, & ab ea constitutum gratia genus acerrimè defendit Augustinus. Quo ex illorum principio exiit illa, quam hoc in libro depellimus, nefaria Testamenti veteris, & sacrilæge ctiminatio. Etenim qui Deum promissarum spe commoditatum, ac desiderio colere, & ei obsequi, perversum & vitiosum existimant: quique hunc ipsum animi affectum ex professo legem veterem elicere, ac fovere studium prædicant, quid vel dicunt aliud; vel dicere omnino possunt, si sibi consentaneum esse velint; nisi legem istam peccati ac vitii conciliatricem, ac lenam, pravam itidem, ac perverſam fuisse? Quod abundè toto hoc opere patefactum, & convicium, ne ipsos quidem negaturos esse confido, qui se imprudentes, & incautos in laqueos parum sane opinionis induerint. Nunc eorumdem proposita hoc in capite decretorum flagitia persequat, & quantum ab Christiana fidei salubritate distant, in sequentibus ostendam.

CAPUT II.

Explicatur nonnulla ad hanc controversiam disceptandam necessaria. 1. Amorem generalem affectum esse solum per omnes virtutes: quem & caritatis nomine afficit Augustinus. 2. Duplex gratia, sive caritas; inchoata, & robusta. Utriusque variorum esse gradus: quod in prioris specie monstratur. 3. Hos ipsos gradus in Tridentino Concilio describit. 4. Qui quidem justificationem antecedit, ut eadem Synodus declarat.

SED antequam grassanti publicam in perniciem erroris illius morbo mederi aggredior, pauca quæ-

dam præmunendi Lectorem animis explicare statui; ac velut antidoti loco, ex ipsis Catholicæ fidei principiis, & saniore, quam illa est Armacanorum, Theologia conficere.

Quorum primum illud est, quod ad amorem pertinet, quo in affectu considerando tota ferè de gratia hæc disputatio nostra consistit. Hunc igitur generalem, perque omnes diffusum esse virtutes animi motum, merito S. Thomas * asserit his verbis: Amor, inquit, non determinatur ad aliquod genus virtutis, vel vitii. Sed amor ordinatus includitur in qualibet virtute. Quilibet enim virtuosus amat proprium bonum virtutis: amor autem inordinatus includitur in quolibet peccato. Ex amore enim inordinato procedit inordinata cupiditas. Atque idem * alibi observat: licet caritas sit amor, non tamen omnem amorem esse caritatem, cum ad omnes virtutes amor pertineat; eo quod qualibet virtus ordo est amoris; ut * Augustino placet.

Nonnunquam tamen cum amore universè sumpto caritatis nomen adæquatur; itaque usurpat * Augustinus dum caritatem vocat amorem boni; necnon bonam voluntatem; ut * supra significavimus, capite septimo libri antecedentis.

II. Quo quidem in capite duplicem ab eodem Augustino constitui gratiam, hoc est caritatem illam, sive bonam voluntatem, ostendimus. Nam una est rudis adhuc, & infirma; qua tantum volumus etiam cum nondum possumus: altera est firmior, & robustior, qua quod volumus opere ipso præstamus. Utramque describit Augustinus in libro de Gratia, & libero arbitrio, capite xv. Gratia verò Dei, inquit, semper est bona; & per hanc fit, ut sit homo bona voluntatis, qui prius fuit voluntatis mala. Per hanc etiam fit, ut ipsa bona voluntas, que jam esse cepit, augeatur, & tam magni fiat, ut possit implere divina mandata qua voluerit, cum valde, perfectèque voluerit. Vide & caput xvii, ex quo loquimur quemdam ad institutum nostrum utilem capite illo septimo descripsimus. De hoc duplici gratia, caritatisque genere, legenda sunt illa, quæ in Tomo primo Theologicorum Dogmatum * libro decimo scriptimus. * Cap. 10. paragr. 3.

Ceterum duo illa gratia genera multiplices gradus singula continent. Quorum ut ad negotium nostrum usus, & officia partiantur; placet ad primum genus auxilia omnia gratia referre, quæ justificationem antecedunt, & cum peccati statu consistunt. Posteriori verò ejusdem gratia adjuncta cetera tribuere, quibus homo Deo reconciliatus, actuosam, & mandatis servandis operatum exercere caritatem incipit, & quotidianis incrementis ad majora proficere.

Prior gratia dividitur in primam, sive initialem, quæ merita omnia proforsus antecedit, & gratuita Dei liberalitate in nobis sine nobis efficitur: & in sequentem, quæ illius bono, & voluntario usu, tamquam merito, comparatur. Etenim qui à peccato ad justitiam convertitur, primum divinitus illuminata mente, & ad credendum impulsa voluntate fidem concipit: atque ita sempiternæ pœna, quam peccatis à Deo constitutam esse seivit, metu perterritus; aut felicitatis itidem æternæ potiundæ spe, ac desiderio succensus, emergere ex misero, perditoque statu, & letali ab morbo recreari cupere incipit. Hæc est prima illecebra divinæ bonitatis, & misericordiae, ac bonæ voluntatis initium, quod nullo nostro merito, improvisis, ac sæpè reluctatibus, & adhuc recentis flagitii labe calentibus nobis injicitur. Cui si eadem opitulante gratia obsecundare pergerim, deinceps motiones animi reliquæ consequuntur, nonnulla pie voluntatis partæ merito, quibus obdurata consuetudine scelerum, & peticacia pectora paulatim emolli, fingique ad capeſſendam justitiam solent.

III. Hujusmodi impulsiones animorum, quæ orientis initia gratie consequuntur, & ex qualicumque merito pendent, continuatione quadam, ac serie necit Tridentina synodus Sessione sexta, capite sexto. Quo in capite docet, quemadmodum ante justificationem, & ad hanc, excitante, ac juvante Dei gratia disponi, præpararique solent homines; quod iis verbis explicat: Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, qua divinitus revelata, & promissa sunt: atque illud imprimis, à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est

in Christo Jesu. Hic primus est liberè moventis se cum initialis auxilio gratiæ voluntatis affectus, quo ad asserendum iis, quæ sunt proposita, sponte sua, & interiore quodam impulsu cietur. Ab hac velut stirpe, ac radice, quæ nullo profus ex merito, sed liberali & gratuita adspirantis ope gratiæ provenit, pia cetera motiones oriuntur, illius merito concessa, ut sapius inculcat Augustinus: qui fide ait mereri nos reliqua, quibus ad justitiam provehimur, ut ante dixi, & iterum paullo post repetam. Quas quidem voluntatis permo- tiones Tridentina synodus ita pertexit: Et dum peccatores se esse intelligentes, à divina justitiæ timore quo utiliter concitantur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitiū fore, illumque tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod, ac detestationem, hoc est, per eam penitentiam, quam ante Baptismum agi oportet. Denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata. Igitur post primam illam effectiōnem gratiæ, quæ voluntas ad credendum impellitur, ejusque pii affectus merito, existit in peccatoribus divina justitiæ timor, quo utiliter concitantur: deinde spes & fiducia de Dei misericordia, meriti- que concepta Christi Domini: tum initium quoddam dilectionis Dei, tamquam auctoris justitiæ. Post odium ac detestatio peccati, & penitentia motio, cujusmodi Baptismo prære debet. Postremo Baptismi capellendi voluntas, & novæ instituendæ vitæ, ac divinæ servandæ legis certum, firmumque consilium.

IV. Tota animi voluntatisque motionibus, quæ justitiam antecedunt, ad plenam perfectamque cum Deo gratiam incedunt peccatorum aditus aperitur. Si- quidem tota illa series piorum affectuum nondum habet justitiæ fructum; sed ad eam capiendum præparatio quædam est, ut Tridentini Patres loquuntur, ac dispositio. Sic enim capite sequenti eadem synodus explicare pergit: Hanc dispositionem, seu præparationem justificatio ipsa consequitur: quæ non est sola peccatorum veniisio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum; unde homo ex injusto fit justus, & ex inimico amicus.

Ergo perfectam caritatem, ac Dei amicitiam, in qua vera est sita justitia, tot illi præcedunt voluntatis boni, & laudabiles motus, quorum radix, & principium est initialis, ut vocant, gratia, uti nullis impetrata meritis, sic meriti totius caput, quod gradatim accessibionibus illis augetur ac perficitur: adeo ut antedecis cujusque, post primam omnium, gratiæ sit, operis- que fructus ac merces consequens gratia, ad perfectam usque justitiam, quæ proximè præcedentis, & jam robustioris voluntatis merito comparatur: ut Augustinus passim asserit, meriti nomine, non absolutum, & ut vocant, condignum intelligens, sed quod congruum dicitur. De quo tota illi ferè de gratiâ disputanti contra Pelagianos, maximeque contra Semipelagianos est contentio. Animadvertimus autem capite illius libri septimo, omnes illas voluntatis affectiones, quibus à prima inchoatione gratiæ, ad perfectam, expultricem- que peccati justitiam peccator adducitur, aliâs fidei, aliâs caritatis apud Augustinum vocabulo censerit; cum non sint propriæ caritatis; non modò veræ, quæ propter se Deus diligitur; sed ne illius quidem communis, quam ex mente Anomorum principis exposui antedecenti capite; & quam ille putat dilectionem esse justitiæ propter seipsum. Etenim inter motus illos voluntatis, timorem divinæ justitiæ, hoc est sempiternæ poenæ, ac gehennæ metum, secundo loco ponit Tridentina synodus, proximèque post piam voluntatis inclinationem, quæ fides impetratur, quæ ab initiali oritur gratiâ: tum post metum istum, initium illud caritatis & dilectionis justitiæ recenset; quæ Anomorum corypheus caritatis, immò gratiæ Christi titulo solam afficit. Ex quo quid sit consequens postea videro.

CAPUT III.

Motum omnem gratiæ ex Christi provenire meritis latè ex Augustino probatur.

I. Nunc eorum secundum, quæ ad præmuniendos Lectores propositæ disputationi prævertenda dixeram, explicare aggredior. In quo docendum istud est, motus illos omnes, & affectiones animi, quibus ad perfectam gratiam perducimur; five inchoationes illas gratiæ superiori expositas capite, unius Mediatoris Dei atque hominum Christi meritis imputari; & ad medicinale, quæ vocant, Christi, ac novi Testamenti gratiam pertinere: hoc est in eo gratiæ genere censerit, quod adversus Pelagianos, Augustinus, & cum eo Catholicum deinceps nomen omne defendit.

Id adeo ex Augustini panè omnibus libris intelligitur, quos contra Pelagianas istas pestes elucubravit; multò verò clarior ex postremis, quibus reliquias hæresis illius evertit.

Cum enim existissent aliqui, qui Pelagii perfidiam eatenus damnarent, ut neminem justitiæ, ac salutis competentem fieri posse crederent, sine Christi gratia: nec ad illum opus vel incipiendum, nec ad perfectiendum quæquam sibi sufficere posse consentierunt: ut ad Augustinum scribit Hilarius: idem tamen voluntatem recuperandæ sanitatis, & fidem, ac credulitatem naturalibus cujusque viribus imputarent; quæ inter opera minimè numerabant. Neque enim alicui operi curationis morum (ait idem Hilarius) annumerandum putant, exterrita, & sup- plicii voluntate, unumquemque agrorum velle sanari. Cum igitur Massilia, aliique Galliæ locis ita plerique senti- rent, ut initia bonæ voluntatis, ac fidei, motusque ce- teros; quibus ad justitiam paulatim provehimur, citra Christi gratiam, in potestate esse cujusque dicerent; ut eo merito, quo voluerint, & crederint, à suo morbo se posse sanari, & ipsius fidei augmentum, & totius sanitatis sue consequentur effectum: de his certior à Prospero, & Hilario factus Augustinus, libros duos edidit. Quo- rum in priore, qui est de Prædestinatione Sanctorum, illum ipsum de initiis bonæ voluntatis luculentissimè ca- stigmat errorem.

II. IMPRIMIUS capite secundo, fidei ipsius initium, non autem solum ejus incrementum, à Deo esse, Chris- tique gratia demonstrat: ne verum sit illud, quod dicebat Pelagius, quòdque in Episcopali judicio Palestina damnare compulsus est; gratiam Dei secundum merita nostra dari, si non periret ad Dei gratiam, quæ credente ce- pimus: sed illud potius, quod propter hoc nobis addit, ut plenius, perfectiusque credamus. Igitur talis est Augu- stini judicio initialis illa gratia, voluntasque credendi, adeo licet exigua, & obscura, ut eam Massilienses na- turæ quamlibet originali labe corrupte viribus attribue- rint, ut qui illam Christi esse gratiam neget, in Pelagianam incurrat hæresim, quæ gratiam Dei secundum merita nostra dari contendit. Nullam autem gratiam Dei aliam, nisi per unum Mediatorem Dei & hominum, ho- minem Jesum Christum generi humano impetratam de fide- lium cordibus creditam delere studebat, oppugnabatque Pelagius, uti scribit Augustinus initio Epistolæ cv. Quare gratia Christi, illa est ipsa rudis & inchoata, necdum perfectæ voluntas, & fides, cujus merito ube- rior, ac robustior gratia postmodum obtinetur: ut sit merces fidei capta fides aucta; quod eodem capite secun- do libri de Prædestinatione Sanctorum scribit Augu- stinus. Quia ipsa prima datur, ex qua impetretur cetera, quæ propriè opera nuncupantur, in quibus justè vivitur. (ait idem capite septimo.)

III. Rursus in libro secundo ad Bonifacium, ca- pite octavo, idem Augustinus Pelagianos arguit, qui boni cupiditatem, quamlibet exitem, sine gratiæ ope, provenire volebant solis naturæ viribus. Isti enim vo- lunt, inquit, in homine ab ipso homine incipere cupidita- tem boni, ut hujus capri meritum etiam perficendi gratia consequatur. Ac subinde reprehendit eos, quod sal- tem imperfecti boni cupiditatem sine gratia obtineri cre- derent. Verum & sic, ait, gratiam Dei dicunt secun- dum merita nostra dari: quod in Oriente Pelagius Ecclesia- sticis gestis damnari rimendo damnavit. Si enim sine Dei gratia per nos incipit cupiditas boni, ipsum ceptum erit me- ritum,

* Trid. Sess. 6. cap. 7.

ritum, cui tanquam ex debito, gratia venit adjuvandum: ac sic gratia Dei non gratis donabitur, sed secundum me- ritum nostrum dabitur. Dominus autem ut responderet futu- ruro Pelagio, non ait, Sine me difficile potestis aliquid fa- cere: sed ait, Sine me nihil potestis facere. Et ut respon- deret futuris etiam istis, in eadem ipsa Evangelica senten- tia, non ait, Sine me nihil potestis percipere, sed fa- cere.

Accedat ad hunc locum etiam istud, quod illa Chri- sti verba idem Augustinus enarrans Tractatu in Joannem octogesimo scribit: Ne quisquam putaret saltem parvum aliquem fructum posse à semetipso palmitem fer- re: cum dixisset, Hic fert fructum multum, non ait, Quia sine me parum potestis facere, sed, Nihil potestis facere. Sive ergo parum, five multum, sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest.

IV. Sed pergit in eodem illo capite octavo secun- di libri ad Bonifacium Augustinus, & admonet, Do- minum, cum ait, Sine me nihil potestis facere, hoc uno verbo initium, finemque comprehendere. Quod intelligens Apollolus, dixit, Quoniam qui in vobis opus bonum cepit, perficiet usque in diem Christi Jesu. Item illud, Non quia idonei sumus cogitare aliquid quasi ex nobis- metipsis: sed sufficientia nostra ex Deo est. Cogitare, ait, aliquid; utique bonum. Minus est autem cogitare, quàm cupere, &c. Quomodo ad id, quod minus est, id est, ad cogitandum aliquid boni, non sumus idonei, tanquam ex nobismetipsis: sed sufficientia nostra ex Deo est: & ad id, quod est amplius, id est ad cupiendum aliquid boni, sine divino adjuvatorio idonei sumus ex libero arbitrio?

Præterea capite sequenti, id est nono libri ejusdem secundi ad Bonifacium, uberrimè declarat, præpara- tionem qualemcumque cordis ad bonum, hoc est in- choationem boni, sine adjuvatorio gratiæ Dei non posse fieri; nempe sine illius gratia, qui dixit, Sine me nihil potestis facere; quæ non alia fingi potest, quàm medici- nalis, & propriè dicta gratia Christi. Præparatio enim voluntas à Domino. Et quod Scriptura dicit, Hominis est preparare cor, & à Domino præparatio lin- gua, id eo sensu dictum ait, Quia in uno istorum coopera- torum homini facienti, alterum solus facit. Quapropter multa Deus facit in homine bono, quæ non facit homo: nulla verò facit homo, quæ non facit Deus, ut faciat ho- mo. Proinde cupiditas boni non homini à Domino esset, si bonum non esset. Si autem bonum est, non nisi ab illo nobis est, qui summè atque incommutabiliter bonus est. Et paul- lo post: Ergo benedictio dulcedinis est gratia Dei, qua fit in nobis, ut nos delectet, & cupiamus, hoc est amemus quod præcipit nobis: in qua si nos non invenit Deus, non solum non perficitur, sed nec inchoatur ex nobis. Si enim sine ipso nihil possumus facere, profectò nec incipere, nec per- ficere.

V. ITEM capite decimo: Hominis autem propositum bonum, ait, adjuvat quidem subsequens gratia: sed nec ipsum esset, nisi præcederet gratia, &c. Nec omnino in- cipit homo ex malo in bonum per initium fidei commutari, nisi hoc in illo agat indebita, & gratuita misericordia Dei.

Ad hæc in libro de Correctione, & gratia, capite primo, Desiderare auxilium gratiæ, inquit, initium gra- tiæ est. Nam ut alibi dicit idem Augustinus, Non- dum inhabitans Spiritus S. adjuvat ut sine fideles; inha- bitans adjuvat jam fideles.

* Prosper item ex Innocentii primi ad Milevitanum Concilium Epistola probat, neminem nisi per Christum, libero bene uti arbitrio. Et eodem in loco ex Zosimi Pa- pæ litteris colligit, Omnem motum bonæ voluntatis ex Deo esse.

Sic idem Prosper in libro contra Collatorem, Omnia, inquit, quæ ad vitam, & pietatem pertinent, non per nat- uram, quæ vitiosa est, habemus; sed per gratiam, qua natura reparatur, accepimus. Denique Araucana se- cunda Synodus, multis canonicis, quorum plerique ex Augustini scriptis excerpti sunt, eodem fidei dogmati auctoritatem addit. Nam Canone tertio decernit, Ipsam gratiam facere, ut invocetur à nobis Deus. Et Canone quarto statuit, etiam ut purgari velimus, per Spiritus san- cti infusionem in nobis fieri. Et quinto canone, Sicut aug- mentum, ita etiam initium fidei, ipsiusque credulitatis as- fectum, quo in eum credimus, qui justificat impium, per gratiæ donum fieri, dicit. Idem & in plerisque aliis ca- nonibus significat. Infingit autem Canon xxii ex Au- gullino ita iciscit, Nemo habet de suo, nisi mendacium,

& peccatum. Quod & in Sententia cccxxiii, Prosper posuit.

VI. Ex his omnibus locis id, quod probare institui- mus; apparet, motum omnem bonæ voluntatis, quo ab statu peccati ad Deum, ac salutem attrahimur, quam- libet exiguum, & imbecillum, ex vera, proprièque dicta medicinali esse Christi gratia: ipsiusque adeo velut ru- dimentum, & inchoationem bonæ voluntatis, quæ sana- ri volumus, aut credere incipimus: ac non tantum firmiorem illum caritatis affectum, quo justitiam utcum- que diligimus. Hoc enim quæ allata sunt Augustini lo- ca perspicue significant. Quibus nunc unum alterumve ex eodem adjiciemus. Primus erit ex duodecimo capite libri de Prædestinatione Sanctorum; ubi post longam adversus Massilienses disputationem; qui primam bonæ voluntatis impulsionem, qua sanitate appetimus, aut credere volumus, ex Christi gratia provenire non puta- bant; universè declarat, qualem adversus illos gratiam necessariam esse defenderit. Sed omnis, inquit, hæc ratio, qua defendimus gratiam Dei per Jesum Christum Do- minum nostrum, verè esse gratiam, id est, non secundum merita nostra dari, quævis evidentissimè divorum elo- quiorum testimoniis asseratur, &c. Igitur gratia illa, de qua hætenus contra Massilienses potissimum certaverat, non est alia, quàm Christi gratia, & hæc ipsa proinde primam, de qua hic nos agimus, gratiam, & initium fidei, ac bonæ voluntatis amplectitur.

Item in Epistola * cv docet neminem liberari ab ullo peccato, vel originali, vel proprio, nisi gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, non solum remissione peccatorum; sed prius ipsius inspiratione fidei, & timoris Dei, impartito salubriter orationis affectu, & effectu.

VII. IDEM docet & Augustini discipulus Prosper variis in locis; è quibus paucos hic referam. * In libro contra Collatorem, hunc ipsum redarguit, quod diceret; Non posse quidem hominem per semetipsum apprehende- re sanitatem; sed habere eum à semetipso desiderium sanita- tis, & sua tantum sponte venire ad medicum; non etiam hoc ipsum medici esse quòd veniat. Hoc illud primum salutis est initium, & primus ægræ voluntatis conatus, quem cum Massilienses, ut in epistola sua Prosper alius ad Augustinum scribit, Christi gratiæ non imputarent, sed nature viribus; Augustinus ad eandem gratiam pertine- re contendit, ut initio capitis dixi. Cui consentaneus est Prosper ille contra Collatorem scribens; ac tam initia, quàm incrementa gratiæ uni eidemque medico tri- buit. Cujus (peccatoris) salus prima est, inquit, ut sibi incipiat displicere, & veritatem sua debilitatis odisse. Sequens verò est, ut & sanari desideret, & à quo sananda sit, noverit. Que curationem ipsius sic præcedunt, ut ei ab illo, qui ægram sanaturus est, inferantur. Ne enim ei ullo modo hæc inesse possint, merito videatur salvata, non gratia.

Et in Responsione ad capitulum sextum Gallorum, hominem ait ex impio pium factum nullo præcedente bono merito accipere donum, quo medio adquirat & meritum: ut quod in illo inchoatum est per gratiam Christi, per indu- striam liberi augeatur arbitrii.

Rursus in * libro contra Collatorem adstruit, hunc- que animam sic edificari in Dei templum, ut non accipiat fundamentum, præter quod aliud nemo potest ponere, quod est Christus Jesus. Quando autem hoc fundamentum inci- pitur, nisi quando fides in audientis corde generatur? Ac statim idipsum probat, nimirum nullam virtutem, ne- que bonum animi affectum aliunde initium habere, quàm ex gratia; quia timor Domini donum Dei est, & sapientiæ principium. cum ergo timor Dei principium sit sapientiæ; quæ virtus haberi potest sine sapientiâ, cujus est timore principium est?

CAPUT IV.

Augustinum sepe, cum de gratia Christi medicinali loquitur; solam intelligere robustam & actuosam, non autem initia- lem, & rudem. Ex quo Anomorum ingens oritur erro- rum.

III. TERTIUM nobis superest caput ad consequentis usum disputationis imprimi opportunum: Ple- rumque Patres, maxime verò omnium Augustinum, cum de gratia Christi medicinali; ac novi Testamenti propria,

* To. 4. pag. 174. B. 2.

* Prosp. pag. 368.

* Ib. p. 389.

* 1. Cor. 8.

DE LEGE ET GRATIA,

240
propria, & à Pelagianis negatà contra eos disputant,
folam exprimere gratiam posterioris generis ex duobus,

* Lib. 1.
c. 7. &
hujus c. a.

II. PERSUADENT hoc apprime loca illius omnia,
quæ in libro decimo de Deo, capite vigesimo ac vigesi-

* Aug.
epist. 95.
sic adversus vitiosam peccati ad divinam gratiam, quæ in
promissionibus est, confugeretur. Ut ad liberationem qua-

* Aug.
Ser. 12.
de ver.
Apost.
Prof.
Sent. 321.
ut convincerentur peccatores, & ad gratiam accipiendam me-

* Lib. 2.
de veris.
Pred.

III. IDEM innumera loca testantur, quibus
idem Augustinus per fidem, hoc est per primum, ac sine

* P. 182.
ait mereri gratiam operandi. Item, per fidem impetrari
gratiam, & justificationem. Plura ejusdem generis testi-

* Cap. 10.
parag. 6.
* Cap. 10.
parag. 4.
Tom. 3.

* Cap. 11.
& 40. &
alii.

241
LIBER II, CAP. V.
illos recidunt incommoda, & absurda, postea demon-

CAPUT V.

Armachanos nullam Christi gratiam medicinale[m] agnoscere aliam
quam caritatem, hoc est perfectam, demonstratur ex quin-

I. QUINQUE locos argumentorum supra capite
primo percensuimus, quibus Armachani gratiæ

Et in libro de Spiritu & Littera, capite xxv, de veteris
adjunctum loquens; Cum igitur hæc appareret, inquit,

Item * in libro de Fide & Operibus, capite xxxiii,
Ab hoc, inquit, reatu graviore liberat gratia Spiritus sancti

Sic * Antonium Africanum, quod Milevanum per-

V. Quo quidem in loco, mira est Apologia, toti-
quoque adeo sectæ Armachanorum incogitantiæ; qui in

riam putabat, & quæ Pelagianâ propterea vocatur;
Augustinus verè & Catholicæ gratiæ tribuendam existi-

III. Hoc ipsum suadet etiam locus alius, qui ex li-
bri de gratia Christi capite xviii ab ip[s]o Armachanis

IV. Tertius est locus argumentandi, quo gratiam
Christi medicinale[m] Armachani probant veram esse pro-

V. Tertius est locus argumentandi, quo gratiam
Christi medicinale[m] Armachani probant veram esse pro-

IV. Tertius est locus argumentandi, quo gratiam
Christi medicinale[m] Armachani probant veram esse pro-

* Aug.
de gest.
Pelag.
cap. 10.
* Lib. de
Nat. &
Gra. c.
10. & 11.
& 47. &
51. Item
lib. de
Chr.
cap. 4.
* August.
de Nat.
& Gr.
cap. 44.
* Lib. 1.
cap. 16.
& seq.
* Lib. de
Chr.
cap. 5.

* Tom. i.
Coac. p.
866.
* Aug.
de gest.
Pelag.
cap. 10.
* Lib. de
Nat. &
Gra. c.
10. & 11.
& 47. &
51. Item
lib. de
Chr.
cap. 4.
* August.
de Nat.
& Gr.
cap. 44.
* Lib. 1.
cap. 16.
& seq.
* Lib. de
Chr.
cap. 5.

Mat. 7.
19. &
1. Timi.
6. 10.
* Mat. 12.
19. &
Mar. 11.
13.
* Mat. 7.
19. &
Mar. 11.
13.
* Mat. 7.
19. &
Mar. 11.
13.
H h
tits;

tiis, quas ad illud adstruendum colligunt, idipsum, quod hactenus pugnamus, efficitur, nullam esse medicinale Christi gratiam, præter robustam, firmam, & operum molitricem caritatem; initiale autem animi affectum, qui in sola voluntatis, eaque rudi, & imbecilla motione consistit, non esse gratiam Christi. Etenim talem illi caritatem querunt apud Augustinum, ejusque verbis, & auctoritate conficiunt, qua & peccata caventur, & tentationes superantur. Quod profectò non cuiuscumque caritatis officium est, sed actuosæ, ac Deum omnibus antepontis, non inchoatæ, nec perfectum adhuc robor adeptæ. Nec aliud Augustini testimonia præ se ferunt, quæ ab illis citantur. Ut quod in Epistola lxxxix scribit: Qui autem sic audiunt quod ait lex; Non concupisces, ut hoc quia dicitur, sufficiens arbitrentur, nec adiutorio gratia Dei ad faciendum quod justum est dari sibi virtutem credant, & petant, ad hoc eis lex subintravit, ut abundaret delictum. Quodnam aliud gratia, ac caritatis genus indicatur his verbis, nisi perfectæ, & ad operandum efficacis, ac strenuæ? Tum paucis interjectis, ejusmodi gratia benignum adiutorium opponit Pelagianæ gratia, quod ad faciendum justitiam, dato legis præcepto necessarium est. Inde hanc ipsam caritatem ait esse plenitudinem legis. Eodem pertinet quod ex initio epistolæ xiv ab illis profertur, ubi ait August. novam quandam hæresim, & inimicam gratia Christi contra Ecclesiam Christi conari insurgere, hominum scilicet, qui tantum audent infirmitati humana tribuere potestatis, ut hoc solum ad Dei gratiam pertinere contendunt, quod cum libero arbitrio, & non peccandi possibilitate creati sumus, & Dei mandata, quæ à nobis impleverunt, accepimus. Ceterum ad eadem mandata servanda & implenda nullo divino adiutorio nos egere. Et hic locus gratiam Christi solum hanc exprimit, quæ mandata servare, & implere possumus.

V. Ita quartum genus argumenti eandem commendat gratiam, actuosam scilicet, & operum effectricem, cum ex Augustino probare student Armacani, illud esse verum adiutorium Christi, quo divinitus adjuvamur, ut declinemus à malo, & faciamus bonum, quibus duobus universa iustitia hominis comprehenditur. Idque omnes Augustini ab illis prolata sententiæ confirmant. Ut quæ ex libro de Spiritu & littera, sine capitis xiv proponitur. Mandatum si fit timore pœnæ, non amore iustitiæ, serviliter fit, non liberaliter: & ideo non fit. Non enim fructus esse bonus, qui de caritatis radice non surgit. Porro autem si adhi fides, quæ per dilectionem operatur, incipit condesiderari legi, &c. Hic si gratia Christi in amore iustitiæ, & fide per dilectionem operante ab Augustino significatur, & in fructum ferente caritate: profectò quæcumque hoc ex loco, & ceteris, quæ sunt similibus concepta verbis, medicinalis gratia Christi, ac Pelagianæ opposita conficitur, operatrix est, & fructifera; nec alia dici Christi gratia debet, nisi quæ operis est effecrix, hoc est adulta jam & robor adeptæ. Sic qui ab eisdem Armacanis assertur locus ex Epistola Augustini cxx, nullam aliam, nisi perfectam caritatem sonat, expultricem timoris, & concupiscentiæ domitricem, ac legis observantem, id est præceptorum operum executricem, ut & alia ex Augustino eodem adjuncta loca demonstrant.

VI. Idipsum quinto ex argumentorum capite, & ad hoc adscriptis Augustini testimoniis apud Dogmaticas, ostenditur. Siquidem illud solum, unicum, & verum gratia Christi, & gratia novi Testamenti adiutorium, contra naturam, legem, doctrinam, præcepti cognitionem, peccati remissionem distinctum; illud, inquam, quo dilectio iustitiæ, seu caritas diffunditur in cordibus nostris, ut ex ista Dei dilectione præcepta faciamus, quærere se, & ex Augustini locis demonstrare profitentur. Hoc autem non quodlibet est auxilium gratia, vel voluntatis impulsio; sed ejusmodi planè, quod vegetum sit, ac firmam, atque perfectum.

Non aliud significant Augustini sententiæ omnes, quibus ad hujusmodi probandam gratiam utuntur, quæ partim ex libro de spiritu, & littera; partim ex libro de gratia Christi petita sunt: panca ex aliis libris excerptæ. Omnes autem eò conspirant, ut Christi gratia fit adiutorium validum ac perfectum, quo non solum velimus quod bonum est, sed etiam operemur. Sic enim in libro de spiritu & littera, capite xxv, gratia Christi, sive novi Testamenti, in eo posita dicitur, quod Deus

adjuvet nos ad operandam justitiam, &c. diffundendo caritatem in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Et capite xxvi, Eandem gratiam in eo definitam ait, ut scribantur leges Dei in cordibus hominum, &c. Hoc donum Spiritus sancti est, quod diffundit caritatem in cordibus nostris: caritas non qualibet, sed caritas Dei de corde puro, & conscientia bona, & conscientia non ficta.

In Libro porro de gratia Christi, Pelagium redarguit, quod Deum neget adjuvare hominem, & dilectionem inspirando, ut id quod faciendum esse noverit faciat. Et in quinto, ac sexto capite, talem describit eandem gratiam, quæ adjuti reipsa, & actu ipso, ut loquuntur, operamur. Quæ gratia (inquit capite xi) agitur non solum ut faciendam noverimus, verumetiam ut cognita faciamus. Hoc idem adiutorium bene agendi adjunctum naturæ, atque doctrinæ, per inspirationem flagrantissima, & luminosissima caritatis, in scriptis Pelagii non apparere omnino queritur capite xxxv. Tale, inquam, auxilium, quo adjuvetur mens hominis ut id, quod faciendum esse dicitur, etiam dilectione, & actione perficiat, ait capite xli, Cui consentanea sunt ab illis prolata cetera Augustini testimonia: tum verò Concilii Carthaginensis canon quartus, qui falsò Milevitano tribuitur; in quo gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc adjuvare nos dicitur, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus.

CAPUT VI.

1. Repetuntur summamque in prioribus capitibus disputata sunt, ac pessimè de gratia Christi sentire Anomus ostenditur, qui eam perfectæ caritate circumscribit. 2. Idque peperam Augustini auctoritate defendere. 3. Quod ut probetur, explicatur paucis Pelagianæ hæresis. 4. Tum Semipelagianæ. 5. Contra priorem disputans Augustinus gratiam ea notatione sumpsit, quæ est operum effecrix. 6. Contenduntur inter se gratia ab Augustino tradita, & Pelagianæ. 7. Et illustrantur.

DUO sunt, quæ superioribus libri hujus quinque capitibus explicare, ac non indoctis hominibus probare voluit, & quod voluit, profus confido me esse consecutum. Alterum fuit, Augustini testimonia, quæ ab Armacanis antiquæ legis hostibus ad declarandam veram, & unicam Christi gratiam in medium allata sunt, pleraque omnia gratiam illam significare, ac prædicare Christi, quæ operum bonorum efficiantiam, & eorum, quæ lege præcepta sunt, exequendorum vim homini, roburque sufficit. Alterum, pessimè iisdem ex locis ratiocinari Armacanos istos, qui propriè dictam Salvatoris gratiam, prout gratia propriè dicta Christi à scientia distinguitur, de qua sanctus Augustinus fatigat, & de qua propriè cum Pelagianis controversia fuit, solum esse volunt gratiam istam, quam ex illis Augustini locis eruere, & adversus communem Theologorum sensum vindicare profitentur: nempe, ut ipsi dicitant, solum caritatis inspirationem, quæ fit, ut Deum verè, sincerè, & ut oportet diligamus. Hanc enim, quod & ipsi non dissimulant, Augustini testimonia illa, quibus utuntur, aperte, unicèque demonstrant. Atqui falsam, & hæreticam esse opinionem istam, satis constare arbitror ex antecedentibus capitibus: unde eam Semipelagianorum esse propriam, vel horum potius errore detestabiliorem ostenditur: quoniam primis initiis, rudimentisque voluntatis, quæ ab Christi gratia exicipere dimidiati isti Pelagiani solebant, multo præstantiora, & robustiora sunt effecta illa, quæ ab eo remouentur genere gratia, quod Armacani solum esse propriè dictam ex Augustini sententiis asseverant: ut in secundo, ac tertio capite docuimus.

II. Nec ad sublevandos novos Dogmaticas, & ab consortio Semipelagianæ facis eximendos juvat illud, quod interdum caritatem istam, cui soli gratia Christi medicinalis nomen inscribunt, non ejusmodi esse dicunt, quæ super omnia diligitur Deus; sed nonnumquam tenuem, & simpliciorum esse, quæ in inferiori affectu hæreat: Nihil hoc, inquam, illos adjuvat. Nam qualemcumque hunc dilectionis affectum, in quo solo propriè dictam Christi gratiam constituunt, asserant eam esse caritatem, quæ verè, sincerè, & gratis, ex animo, propter seipsum, nullius creaturæ, sed ipsius solius intrinsece diligitur

diligitur Deus. Atqui plures voluntatis motiones, quas ad justificationem obtinendam voluntas Tridentina dispositiones nominat, affectum illum perfectæ dilectionis antecedunt; & eadem nihilominus ad veram Christi gratiam, & auxilia propriè dicta pertinent, ut supra demonstravimus.

Deinde quamvis Armacanus igniculos istos inchoatæ, necdum perfectæ dilectionis in censum referat medicinalis gratia Christi, & utcumque aliis in locis de vera Christi gratia loquatur, & sentiat; tenetur tamen in hoc ipso, quod quam unicam docet esse gratiam Christi, & quam ex Augustini dictis informare, ac probare studet; ex illis ipsis Augustini sententiis talis ea conficitur, & existit, quæ non rudis, & inchoata sit, primisque veluti conatus & impetus emergentis ex peccati statu voluntatis: sed robusta & ad operandum efficacis, & vegeta illius impulsio. Quam in plerisque citatis ex Augustini testimoniis appellari vidimus, fidem que per caritatem operatur; vel dilectionem illam, quæ est plenitudo legis. Cujusmodi sanè non quicumque est caritatis affectus, nec exiguum; & quasi adumbratum medicinalis gratia lineamentum: sed maturus jam & adultus gratia vigorem, qui plenis ac perfectis viribus ad agendum hominem instruat, ut ad observanda Dei præcepta, & exequenda virtutum officia convalescat.

Quomobrem cum alterutrum horum necesse sit; vel absurdissimè de Christi gratia scripsisse, ac sibi ipsi contradicere sanctum Augustinum, si Armacani bona fide mentem ejus interpretati sunt; vel istos ad hæresim suam roborandum illius auctoritate abusus esse, si is in rectè sentiendo constans sibi fuerit: quon non posterius hoc proptet, ac præponat alteri, facileque det istos nihil ad Augustini tractationem præter occupatum studio partium animam, ac veritatis inscitiam attulisse? quod ego planum ac perspicuum, uti spero, deinceps omnibus faciam; certa potissimum notatione, animadversioneque tradenda, quæ quidem ad Augustini intelligentiam non utili tantum, sed etiam necessaria, funditus illi carerunt.

III. Eorum, qui in oppugnanda Christi gratia adversantem sibi nacti sunt Augustinum, duplex genus omnino fuit: Pelagiani, & qui Massilienses, ac Semipelagiani postea vocati sunt. Sed cum prioribus antiquius, & diuturnius, adeoque pertinacius certamen ille suscepit: cum posterioribus verò, inclinatam jam ætate cepit configere; cum à Prospero, & Hilario de suborta hæresis Pelagianæ nova illa propagine esset admonitus. Quo tempore libros elucubravimus duos; unum de Prædestinatione Sanctorum; alterum, de dono Perseverantiæ: quibus ea complexus est, quæ ad Semipelagianos istos propriè pertinebant. Igitur ut erant duarum illarum dogmata factio, & principia, quibus innitebantur; ita quæ adversus singulos disputavit, ad eorum usum temperare studuit; & gratia Christi, de qua contendebatur, qualitate, efficiantiam, ac proprietatem constituit. Pelagius gratia Christi, quæ quidem propriè sic vocatur, necessitatem funditus, & universè sustulit; asserens absque illa posse hominem non converti solum ad Deum; verumetiam perfectum tam honestè, quam Christiana vitæ statum, adeoque sempiternam salutem adipisci: tametsi tum ad regni cælestis obtinendam gloriam, Christi noticia absolute necessaria illi visa sit: tum ad idem illud assequendum, reliqua omnis gratia magis utilis, quam necessaria. Hanc Pelagii hæresim fuisse, testis est qui id ubique prædicat Augustinus. Ut cum in Epistola xiv, novam quandam, ait, hæresim inimicam gratia Christi contra Ecclesiam Christi conari exurgere, hominum scilicet, qui tantum audent infirmitati humane tribuere potestatis, ut hoc solum ad Dei gratiam pertinere contendunt, quod cum libero arbitrio, & non peccandi possibilitate creati sumus; & Dei mandata, quæ à nobis impleverunt, accepimus. Ceterum ad eadem mandata servanda, & implenda nullo divino adiutorio nos egere. Sic Epistola Synodica Concilii Carthaginensis, quæ inter Augustinianas nonagesima censetur, asserit, hæresim eandem nullam aliam Dei gratiam agnoscere, præter voluntatem hominis propriam, quæ legem Dei possit implere. Et, nullum relinquere locum gratia Dei, quæ Christiani sumus. Et Hieronymus Pelagianos ait negare, liberum arbitrium, Dei nisi auxilio, illiusque per singula operi indigere.

IV. SEMIPELAGIANI verò ad bene operandum, & ad salutem consequendam necessariam consententes

Part III.

esse gratiam, eandem ad initium fidei, ac bonæ voluntatis minimè requirebant. Verùm unumquemque putabant inditis à Deo liberæ voluntatis, ac naturæ viribus posse salutis desiderium, & initium aliquod fidei concipere: ut ad gratiam conferendam Deus non opera quarat; sed fidei nostræ devotione contentus sit; ut ait Faustus Rhegiensis libro primo de libero arbitrio, capite septimo, &c. Sicut enim ad Deum largiio remunerandi; ita ad hominem devotio respectu inquirendi, ait idem. Et paulò post: Prima itaque vocatio compendium fidei requirit à nobis. Sequens verò temporis gratia remissionis, ablutis; innovatis, fidelitatem operis, & curam laboriosa servitutis indicit. Et, fidem expectat à parvulis: opera etiam cum fide à confirmatis requirit: ita tamen ut creditatis affectum proficiendibus augeat, & laborantibus adiutor quorundam assistat. Tum capite decimo, disertius expressitque errorem eundem explicat: ubi inter cetera scribit, sicut dextram in omni homine ipse formavit; sed in potestate hominis posuit, ut eam quòd vellet extendere, & ad diversa opera conferret; pari modo sensum rationis, & arbitrium voluntatis in unamquamque animam inseruit, inspiravit, infudit; sed eam in manus humani consilii, moderandam, & exercendam reliquit, ejusque officia juri hominis dominique commisit, ut si malum depravatus appeteret, in arbitrio libertate permissum sibi sciret, licere nesciret. Si autem bonum caperet, actionem, & perfectionem ejus à conditore deposceret, ad mercedem verò illius officiosa devotio pertineret. Et ideo hominis formator, & rector, bonæ voluntatis homini deputavit usum, sibi reservavit affectum. Non ergo æquum justitiamque uni velle concessit, & alteri denegavit. Sed sicut omni homini manum, oculum, gressumque donavit, ita similiter omni homini voluntatem, ut eam in quamlibet partem verteret, indulsit.

V. ADVERSUS utroque disputans Augustinus, de gratia non eodem modo locutus est. Sed contra Pelagianos contendens, gratiam Christi generatim, & quam ample, latèque patet accepit. Nam qui totam funditus gratiam abnegabant, nec eam ad bona opera, vel salutem consequendam, immo ne ad perfectionem quidem Christianæ virtutis obtinendam, necessariam esse dicebant, sic eos retundendos statuit, ut quod in illorum hæresi pestilentissimum, ac perniciosissimum erat, id potissimum everteret: cum hoc probaret, ac doceret, neque bonum opus ullum, necdum perfectum, sine gratia fieri, nec ad vitam æternam sine gratia Christi perveniri posse. Satis illud constat, Pelagium, ut sine auxilio gratia ætatem in libero arbitrio inesse virium ad bonam beatamque vitam assequendam ostenderet, eo præsertim argumento uti solitum, quòd frustra Deus homini legem, ac præcepta componenda vitæ, & ad salutem comparandam idonea dedisset, nisi tantum roboris nature illius ingenisset, quantum ad ea exequenda sufficeret. Declarant hoc omnia illa testimonia, quæ ex Augustino profertur Armacani, ut qualis sit gratia Christi, illius auctoritate demonstrent; quorum aliqua superiori capite congestimus. Hæc enim gratia genus illud ostentant, quod ad operandum efficacis est, ac validum: qualis est perfectæ jam, & corroborata dilectio, non rudis, & initialis, ut sæpè diximus.

VI. Ut autem melius hoc intelligi possit, expendendum illud est imprimis, quis sit communis de gratia Christianorum sensus: & quæ sit accepta illorum mentibus rei istius informatio, quam Græci οὐρανίου vocant, cum de gratia cogitant, aut loquuntur. Nimirum auxilium aliquod Dei statim animo describunt; quo ad vitam laudabiliter insitendam, & ad Christianarum officia virtutum, & bona opera præstantia; ac postremò ad æternam vitam comparandam divinitus adjuvamur: quem ad usum finemque adeo illam necessariam agnoscunt; ut sine ea boni neque facere aliquid in vita, neque post mortem consequi possimus. Hanc Christi gratia notionem docti indoctique pariter animo versant, cum de ea sermo illis oritur; nec olim Pelagianos inter & Catholicos ulla fuit de ista communi gratia significatione dissensio. Verùm in constituendo gratia, auxiliisque genere, summa inter utroque contentione certatum est. Ac Pelagius quidem de gratia, ejusque alicuique sic univèrsè sentiebant, ut multis audientibus aliquando dixit: Anathema qui vel sentit, vel dicit, gratiam Dei, quæ Christianis venit in hunc mundum peccatores salvos facere, non solum per singulas horas

H h 2

aut per singula momenta, sed etiam per singulos actus...

* S. p. 3. 11.

VII. AMBO ista gratia genera declarat, et sibi mutuo opponit...

* Ut in To. 3. lib. de Pelag. her. cap. 10.

Hic periculum est, Augustinum utramque gratiam Christi, quam & Pelagius, & Catholicus...

CAPUT VII.

- 1. De metu gehennae, quem bonum esse Catholicam fides docet in Tridentino Concilio statuta.

QUI gratiam Christi medicinalem, sola vera caritatis inspiratione desinit, nullum illius effectum esse judicant...

Atque Tridentinum Concilium anathema esse decretum, si quis dixerit...

Hac synodalis decreti sanctio novae sectae principes non quidem ad sanitatem, ac bonam mentem revocare potuit...

II. CERTA dux illorum & antistes, cum de ea quaestione disputat, sic impeditus, & perplexus est...

Primum ille timorem gehennae, sive poenae in se consideratae, sive parvi, sive magni, sive veniunt, sive insensum, esse utilem ac bonum fatetur...

* Lib. in Job c. 13.

* Serm. 13. de vit. A. p. 13. h. qu. 55. super Eze.

III. VERUM paucis interjectis, negat ex gratia Christi timorem istum proficisci. Quamvis igitur fatendum sit, inquit, Deum in cordibus hominum...

Quocirca eo tandem labitur, ut timorem poenae, & opus justitiae, quod ex timore imperatur, fidem quidem praerquirere censet...

Quod si Deus timorem istum sua providentia in animis peccatorum vel semper, vel subinde concitet, vel etiam, si ita liber, interior inspiraret, ea longe alterius rationis est...

Denique peccatum ex merito timore gehennae sic vitari posse negat, ut vitando non peccatum aliud admitatur; quandoquidem timori isti semper adjuncta est peccandi voluntas...

IV. Ex his considerandum primo istud est, quod sic esse timorem illum poenae indicat, ut est vescendi, ac bibendi voluntas, quae nec per se bona est, nec mala; sed ex genere adhaerens, quae pro utentis affectione...

nibus reliquis cernitur, quae nec laude per sese, nec vituperatione digna sunt, sed mediae, & indifferentes habentur, ut dixi, ac pro voluntatis usu, & impulsu, ad genus alterutrum pertinent...

Quod igitur ex illa gratia, & consentiente voluntate proficiscitur, neque naturalis est, neque indifferens actio, sed bona est & honesta.

V. In quo quis Armacanorum aliorum pro merito castigare possit: qui in seipso turpiter incurunt, & prota decreta posterioribus, iidemque contrariis evertunt? Postquam enim timorem gehennae in se consideratum, utilem, ac bonum esse statuerunt, Tridentina Synodi auctoritate permoti...

Apparet hic de timore damnationis inquiri, ac dubitari, non qui ex affectu caritatis oritur; cum jam decisum, definitumque esse dicat, ad hujusmodi opera, quae sunt ex dilectione, gratiam Christi esse necessariam...

VI. DE istiusmodi ergo timore, qui a caritate diversus est, & eam praecedit, omnino disputare instituit Armacanus: eundemque mox propter Tridentinum decretum, utilem ac bonum esse docet.